

spadajo učitelji grad. škola sa stručnim ispitom dodeljeni raznim drugim stručnim školama, i učitelji specijalnih škola za gluvo-nemu i abnormalnu i slepu decu;

10. Da penzioni Učiteljski Fond, koji je stvoren legatom dobrotvora učit. siročadi poč. Jov. Gavrilovića i ulozima učitelja, ostane svojina učiteljstva;

11. Da se udatim učiteljicama da pun lični dodatak na skupoću kao i učiteljima;

12. Da se dodaci na skupoću ni u kom slučaju ne smanjuju i da se avans na račun povećanja čin. prinaldžnosti iz određenog kredita isplati, u visini jednome-sečnih prinaldžnosti, 1. januara nastupajuće godine;

13. Da se materijalno stanje penzionisanih učitelja popravi prevođenjem na penziju po novom zakonu i da se i njima da jedan avans na račun budućeg povećanja njihovih prinaldžnosti;

Da se u vezi s ovim i penzioneri s krunskim penzijama prevedu na dinarske penzije;

14. da se zemaljski šk. nadzornici kod pokr. uprava uvrste u IV. grupu I. kategorije, a županijski i okružni kao i direktori viših nar. i nepotpunih učiteljskih škola u V. grupu;

15. Da učitelji vežbaonica, sa obzirom na čl. 10. zakona o činovnicima, dobiju naročiti dodatak;

16. Da se državne kvalifikovane zabiljege rasporede u niže grupe II. kategorije (do 3) sa dodacima učitelja osn. škola, a nekvalifikovane u III. kategoriju;

17. Da profesori i direktori Učit. škola, koji su prema ranijim pokr. zakonima po položenom specijalnom ispitu dobili poseban položaj, zadrže taj položaj i pri prevođenju na nove plate;

### III.

U pogledu stvaranja uslova za uspešnu primenu Zakona o nar. školama predlažemo:

1. Da se što pre omogući formiranje opština i u onim krajevima u kojima dosad nisu formirane;

2. Da se zakonodavnim rešenjem izmene odredbe zakona o opštoj upravi te da se prosveta oslobodi svakog uticaja policijske vlasti, i da se likvidacija pokr. uprava izvrši na toj osnovi;

3. Da se školski nadzornici postavljaju po predlogu Glavnog Prosvetnog Saveta;

4. Da se od odobrenog kredita od 200 miliona za podizanje školskih zgrada veći deo upotrebi na podizanje šk. zgrada u J. Srbiji, a tako isto u Bosni i Hercegovini;

5. Da se pri razvrstavanju učitelja na plate po novom zakonu priznaju sva na zakonu osnovana prava stečaja učitelja u Hrv. i Slavoniji, Bosni i drugim krajevima.

## Trgovsko-obrtno i kmetijsko školstvo.

—t Kmetijski tečaj. Tekom spomladi in poletja leta 1924 se vršijo na državni kmetijski šoli na Grmu sledeći tečaji za praktične gospodarje: 1. kletarski tečaj dne 23., 24. in 25.

okroglim loncem podobne pečnice, v katerih pečejo otroci pozimi jabolka. Vrh peči suše v jeseni sadje, ki ga uživajo potem celo leto. Ob obeh straneh peči vidimo leseno stojalo imenovano »čelesnik« (čelešnjak). Na tem suše perilo in mokro obleko. Krog peči je napravljena široka klop. Na tej sede pozimi predice, ki pridno sušejo vsaka svoj kolovrat, da si napreduje za dom potrebno prejo; ta se navija na kolovratna vretenca. Raz vretenca motajo prejo na motovilo, da napravijo štrene. Te štrene potem operejo, jih belijo na solcu in jih zopet nataknejo na motovilo, da zvijejo iz njih klopčice. Iz preje na klopčičih natke potem tkalec domače platno. Tako motovilo s štreno in klopčiči vidimo na sliki stojke na tleh, na levi strani vrat poleg krušnice (menterge), ki stoji ob zidu. Krušnica rabi za napravo krušnega testa, iz katerega speče gospodinja okusen kruh za družino.

Pod pečjo je prazen prostor; v njem prav rad leži »Sultan«, »Pazi«, »Belin« ali kakor že imenujejo domačega psa. Na sliki vidimo tudi »zajca«, ki služi za sezuvanje obutal. Pod pečno klopjo na levi stoji pručica, ki je prav ljuba otrokom za posedanje in za igranje, stari pa za podnožek. Poleg nje vidimo stojalo, ki ga imenujejo »baba« ali »čelesnik« (tudi čelešnjak, čelešnjak). Zgornji del čelesnika je železen, kleščam podoben. V te klešče so vtikali trske, na-

januarja, 2. sadjarski tečaj dne 18., 19. in 20. februarja, 3. tečaj za pridelovanje in umno uporabo krme dne 21., 22. in 23. februarja, 4. tečaj za vinogradnike dne 24. in 25. februarja (delo v vinogradih, obrezovanje trt itd), 7. aprila (spomladno cepljenje trt) in 10. in 11. junija (zatiranje škodljivcev, zeleno cepljenje trt). Tečaji so teoretični in praktični ter se pri njih gospodarji lahko v dotični stroki dobro izučijo. Ker je pouk zelo važen, je želeli, da se ga udeleži čim več gospodarjev. Oddaljenim, revnim gospodarjem se dovoli prispevek v hrani in prenočišče na zavodu. Kdor tega želi, se mora izkazati s potrdilom županstva. Priglasitve sprejema ravnateljstvo drž. kmetijske šole na Grmu, p. Novo mesto, in sicer za 1. tečaj do 10. januarja 1924. za 2. in 3. tečaj pa do 20. januarja 1924. za 4. tečaj pa do 10. marca 1924.

—t Kletarski tečaj. Sedaj, ko je nastala potreba, da vino izvažamo, je nujno potrebno, da se naši vinogradniki poprimajo umnega kletarjenja, da pridelujejo dobro, okusno, čisto in stanovitno vino, ker je drugače nemogoče, s pridelki drugih vinorodnih dežel uspešno konkurirati. Kaj pomaga gospodarju-vinogradniku še tako lepo grozdje, ako ne zna iz njega pripraviti tako pijačo, kakoršno se dandanes po svetu zahteva. Ravno tako je tudi za kletarje, vinske trgovce in gostilničarje, ki posredujejo prodajo vina med pridelovalcem in občinstvom, znanje umnega kletarstva, zlasti pravičnega ravnanja s posodo in z vinom neobhodno potrebno, kajti iz najbolj žlahtne kapljice se z nepravilnim ravnanjem lahko naredi najslabša pijača. Da imajo ukaželjni priliko se v umnem kletarstvu izučiti, priredi državna kmetijska šola na Grmu, v Novem mestu, dne 23., 24. in 25. januarja 1924 trodnevni kletarski tečaj. Kdor se misli tečaja udeležiti, zglesi naj se do 10. januarja 1924 pri ravnateljstvu šole. Revnejšim udeležencem, ki se izkažejo s potrdilom županstva, se po možnosti pomaga s prehrano in stanovanjem. Ker je število udeležencev omejeno, se je treba, komur je na stvari ležeče, čim prej zglasti. Vsak, kdor bo v tečaj sprejet, bo o tem potem posebnega vabila vsaj en teden pred pričetkom obveščen.

## Splošne vesti.

Свима својим читателцима и свима другима учитељима православно вере, »Уредништво Училишкога Товариша« срдечно честити свјетли празник Христовог Рођења.

— Odlikovanje našega poverjenika tov. Luke Jelenc. Tov. Luka Jelenc je bil kot poverjenik UJU v Ljubljani odlikovan z redom belega orla 5 stopnje. To odlikovanje nam je v tem večje zadoščenje, ker je bilo z njim izdano priznanje našemu najodličnejšemu borcu, ki je kot predsednik vodil neustrašno našo organizacijo iz najhujših časov do današnjih dni. Prvi in najzaslužnejši je prejel red belega orla.

— Kompetenca velikih županov v prosvetnih vprašanjih. Na zahtevo ministra prosvete je ministrski svet načelno

lašč naoblane za razsvetljavo. Klešče so napravljene na pero, ki tišči skupaj oba roglja, v katerih tiči trska ali pa ju tišči skupaj utež. Čelesnik je bil zato bolj pripraven kakor leva, ker se je mogel predstavljati. V hišah, kjer so imeli deske namesto tlaka iz malte (ještrlih) ali ilovice, so postavljali ob čelesniku na tla skledico z vodo; vanjo so padali ogorki trsk, da se ni zažgal pod. Olje in sveče so čelesnik popolnoma izpodrinile in danes ga najdemo le še tu pa tam v podstrešju med staro šaro.

Ob sprednji steni poleg peči stoji skrinja, ki jo je pripeljala k hiši za balo že babica. V skrinji shranjujejo denar, obleko, perilo in vse kar ima večjo vrednost. V marsikateri skrinji je še shranjena lepo vezana zlata avba, ki so jo nosile naše prednice ob nedeljah in praznikih ter ob drugih svečanostnih prilikah. Nad skrinjo na steni visi ura; poleg nje na levi pa vidimo v zid vdolano stensko omarico s polico. Vratca so tu pa tam poslikana z rožami ali drugimi okraski. Na zgornjem delu vratac visi navadno pratika, ki jo prav radi, zlasti ob novem letu, prebirajo otroci zaradi ugank in lepih sličic svetnikov, stari pa zaradi vremena, semnje in drugih za nje važnih dni v letu. V to omarico postavljajo steklenice in druge potrebne stvari.

V levem kotu stoji lepa bela javorjeva miza z miznico. Okrog nje ob obeh stenah je klop, ki sega navadno do kon-

sklenil, da ustanove in uradništvo ministrstva prosvete v nobenem oziru in v nobenem slučaju ne spadajo v kompetenco velikih oblastnih županov, ampak direktno prosvetnemu ministarstvu. Samo v materialnih vprašanjih, ki se nanašajo na vzdrževanje šol, je dovoljena intervencija velikih županov.

— NAROČNIKOM UČITELJSKEGA KOLEDARJA. Vse naročnike Učiteljskega Koledarja obveščamo, da smo poslali vse naslove naročnikov Koledarja v Beograd, ter bodo v nekaj dneh prejeli Koledar, ki je dotiskan. Vsi tisti, ki še niso Koledarja plačali, naj to store takoj, da nam bo mogoče čimprej poravnati račun v Beogradu. Naročino pošljite na **BLAGAJNIŠTVO UJU POVERJENISTVO LJUBLJANA, UČITELJSKA TISKARNA**, ter označite pošiljko z besedo »KOLEDAR« na odrezku. Prosim, držite se tega navodila, da ne bo zmešnjav pri zaračunavanju zneskov. Učiteljska društva, ki so naročila koledar skupno, naj tudi naročino skupaj vpošljejo. Ker se je nekaj naročnikov prijavilo pozneje, bomo oddali v kratkem drugo naročilo in vam bomo tovariše in tovarišice, ki še niso naročili koledarja, da to store takoj. Glavni blagajnik.

— Prosilce za službena mesta v Dalmaciji opozarjamo, da morajo predložiti svojim prošnjam tudi dokumente, ker tega ni storil sedaj ni eden kompetent. Oglasilo se jih je več, a se iz gorenjega vzroka ne morejo izvršiti imenovanja. Pošljite izpričevala in opis dosedanjega službovanja. Dokumenti zadoščajo v prepisu, overljenem od okrajnega šolskega sveta. Poleg učiteljstva za osnovne šole potrebuje tamošnja uprava tudi učiteljev za meščanske šole.

— Uredništvo »Preroda« nam je poslalo izjavo, ki jo z zadoščenjem jemljemo na znanje in jo priobčimo prihodnjič, ker je danes radi tesnega prostora žal ne moremo.

— Slovenska Bistrica. Na tukajšnji deški šoli se je vršil 17. novembra enodnevni knjigovozniški tečaj, ki ga je vodil tovariš Zagažen Ivan. Tečaja se je udeležilo 28 tovarišev(ice), ki so s pridom sledili podavatelju. Predavanje se je vršilo praktično in je bilo kaj lepo, ko je delalo 56 rok na šivalnih strojkah. Med delom se je razlegala lepa slovenska pesem. Žal, da je prehitro minil dan in da se začetno delo ni moglo dovršiti. Vsekakor so pa slušatelji pridobili toliko ročnosti, da se bodo mogli sami spopolnjevati.

— Naša kritika o popisnicah je natekla na splošno odobravanje. Neki tovariš nam piše, da manjkajo še rubrike za odtis palca, potem če je bil kdo pred vojno nemškutar in če je hodil po Sängerfestih in turnasko-fajerberskih prireditvah, ker to spada ravno tako v popisnico, kakor če je dobil človek od kakega nadutega pruskega glavarja ukor ali od slavnega Kaltenebergerja.

— V Jarenini je umrl tragične smrti tov. Vladimir Skrbinišek, učitelj in posestnik, ustanovitelj jareninskega Sokola in odlični kulturni delavec ob naši severni ogroženi meji. Vrlemu tovarišu bodi ohranjen blag spomin!

ca teh sten. Na desni mize stoji dolgi stol brez naslonjala, spredaj pa stol z lično razrezljanim naslonjalom, ki je iz javorjevega lesa. V sredi naslonjala je izrezano srce, ki je nekaj tipičnega za te vrste stolov. Miza, klop in stoli so vedno in povsod lepo poribani.

V kotu nad mizo visi s v. razpelo, krog njega pa se vrste podobne, slikane na steklo, predstavljajoče sv. predmete. Tudi te podobe so napravili domači umetniki-samouki, le nekaj jih je še, ki so jih izdelali tuji. Pod sv. razpelom pa je pritrjen papirnat prtiček, okrašen z raznim cvetličjem, pa tudi s svetimi podobami.

V ospredju na levi vidimo posteljo, poleg nje na tleh pa zibelko. To oboje stoji navadno v mali sobici (kamri), ki se nahaja poleg velike sobe in rabi kot spalnica. Da mi ni bilo potreba risati posebne slike za spalnico, kar bi povzročilo preveč stroškov, sem sprejel tudi ta predmet v veliko sobo. Postelnjak in zibelka sta okrašena z raznimi naslikanimi rožami ali drugimi okraski. Na sprednji končnici zibelke vidimo narisano pentagram, imenovan »mora«, ki naj bi varoval otroka, da ga ne bo tlačila mora. Rjuha in prevlake blazin na postelji in v zibelki so okrašeni z narodnimi vzorinami. V postelji so ob strani zatak-njene »klešče«, ki varujejo, da ne pade raz spečega odeja.

— **NAŠIM INSERENTOM!** Vabimo vljudno vse naše cenj. inserente ter druge zavode in trgovska podjetja, da nam tudi v letu 1924 naklonijo insertate za naše stanovske liste, zlasti za tednik »Učit. Tovariš«. Naše stanovsko glasilo je razširjeno v vseh delih naše države, v Sloveniji ga čita vse učiteljstvo in kadar v njem inserira, lahko zanesljivo računa na uspeh. Cene v »Učit. Tovarišu« so sledeče: petitna vrsta v inseratnem delu 2.50 Din, v redakcijskem delu 4.— Din, cela stran velja 1400.— Din, pol strani 700.— Din, četrt strani 350.— Din, osminka strani 175.— Din. Stalnim inseratom dovolimo primeren popust.

### UPRAVA LISTOV UJU.

— **NEORGANIZIRANE NAROČNIKE UČITELJSKEGA TOVARIŠA** opozarjamo, da smo priložili današnji številki tega lista položnice in jih prosimo, da nam poravnajo vsaj polletno naročnino. Naročnina znaša tudi za leto 1924 Din 40. Za naročnike bomo smatrali samo one, ki plačajo v naprej vsaj polletno naročnino.

— V Cerknici je umrl tov. Andrej Šest, oče režiserja »Narodnega gledališča v Ljubljani«, g. Josipa Šesta, navdušen narodnjak in vrl tovariš. Blag mu spomin, žalujemo naše sožalje!

— Ta dopis priobčujemo, kakor smo ga prejeli, da si načelno stojimo na stališču, naj se okrajna učiteljska društva izjavljajo o takih zadevah: Matični listi in izkazi v šolskem napredku so nepraktični in nepregledni, kakor se je o tem prepričala večina učiteljev. Pametno bi bilo, če bi se popolnoma odpravili matični listi in izkazi na osnovnih šolah. Prosim, naj se višji šolski svet ozira na to splošno željo in naj odpravi matične liste in izkaze s prihodnjim šolskim letom, namesto njih naj se pa uvedejo katalogi in matica. —č.

## Učiteljski pravnik.

— Preklican odlok glede cerkve: V smislu odloka ministrstva prosvete O. N. br. 50.620 od 23. oktobra 1923. l. se vsebina nekaterih razpisov, ki jih izdaja oddelek za prosveto in vere, ozira izključno na urejevanja vprašanj, ki se tičejo zakona o narodnih (srbskih) šolah iz leta 1904. in zakonskih izprememb v pokrajinah, katerim je ta zakon namenjen. — Tak slučaj je z razpisom ministrstva prosvete O. N. br. 24.355 od 25. maja 1923. leta, objavljen s tukajšnjim odlokom dne 14. septembra 1923, št. 6801, ki je zgolj informativnega značaja in tedaj ne velja za pokrajinsko upravo v Sloveniji, pač pa velja o gorenjem predmetu prejšnji tukajšnji predpisi, v kolikor niso v nasprotju z ustavo. O tem se obvešča ravnateljstvo-vodstvo vsled naročila višjega šolskega sveta z dne 15. novembra 1923, št. 13.836.

— **Certifikati državnih uslužbencev veljavni tudi na južni železnici.** Zagrebška direkcija državnih železnic je izdala naslednjo naredbo: »Vozne olajšave, ki jih uživajo državni uradniki in njihove rodbine na progah državnih železnic, so veljavne tudi na progah državne uprave bivše južne železnice.« S tem je končno tudi to vprašanje rešeno v duhu podržav-

Strop naše kmečke sobe je lesen. Po sredi stropa je tram, ki nosi letnico 1792. to je leto, v katerem se je gradila hiša. Vsi leseni stropi se pred velikimi prazniki: pred Veliko nočjo in pred Božičem temeljito poribajo. Raz strop visi policica; na nji pa stoje latve za mleko. Na take police postavljajo in shranjujejo na njih tudi druge predmete.

Tla so iz smrekovih desak in tudi ta so vedno snažno poribana.

Slovenske kmečke sobe napravljajo najboljši utis na vsakega, ki stopi v nje. Človek se počuti v njih prijetno domačega, saj je pa tudi v njih razen ure vse domače delo. V prejšnjih časih pa so celo ure izdelovali domači mehaniki-samouki, in sicer iz železa, pa celo iz lesa.

Na oknih stoje različne cvetice v lončkih. Zagrinjalo običajno rdeče barve, je potisnjeno podnevi v levi kot okna.

Pripomnja uredništva: Opisani veliki sliki v velikosti 30,3 x 90,5 cm v barvotisku je izvršil litografski zavod Čemažar in drug v Ljubljani, založila ju je pa naša Učiteljska tiskarna, ki je v ta namen žrtvovala lepo vsoto denarja. Zato

\* Kdor se želi podrobneje seznaniti se z našo narodno umetnostjo, naj blagovolj pregledati moje publikacije: »Narodne vezenine na Kranjskem«, »Narodni okraski na orodju in pohištvu«, »Pirhi in kožuhi«, »Kmečke hiše na Gorenjskem« in »Zlate avbe«.



Ijenja južne železnice. Stalne železniške karte, ki jih je izdala južna železnica, so izgubile svojo veljavo s 1. januarjem 1924.

—Š Podaljšanje legitimacij za znižano vožnjo na državnih železnicah in brodovih za leto 1924. Direkcijska objava državnih železnic v Zagrebu št. 3355 z dne 24. oktobra t. l. glede podaljšanja legitimacij za znižano vožnjo na državnih železnicah in brodovih za leto 1924. se glasi: Zaradi podaljšanja legitimacij za znižano vožnjo, ki jih je izdala direkcija državnih železnic v Zagrebu aktivnim in upokojenim državnim uslužbencem, upokojenim častnikom in njih družinskim članom za l. 1924., morajo vse državne oblasti, ustanove in uradi civilnega reda predložiti direkcijski državnih železnic v Zagrebu (odseku za izdajo voznih listov) v času od 15. decembra 1923 pa do 15. januarja 1924 legitimacije svojih aktivnih uslužbencev in njih družinskih članov, in sicer z izkazom, v katerem morajo biti zapisani imetniki legitimacij v abecednem redu, pri vsakem pa številka legitimacije. Pri otrocih mora biti zapisana tudi starost in opravilo, t. j. ali hodijo v šolo ali so doma itd. Otroci moškega spola imajo pravico do legitimacije do izpolnjenega 16. leta, če so na visokih šolah, pa do 25. leta. Otroci ženskega spola imajo pravico do legitimacije, dokler se ne omože, oboji pa le s tem pogojem, da žive skupaj s starši in da nimajo nobene posebne zasluge, kar morajo oblasti na osebno odgovornost uradnega načelnika v izkazu potrditi. Upokojeni častniki in državni uslužbenci morajo svoje legitimacije ter legitimacije družinskih članov zastran podaljšanja izročiti svojim pristojnim likvidaturam, ki jih bodo z izkazi, ki smo jih gori omenili, v isti dobi predložili ravnateljstvu. Za podaljšanje legitimacije je treba plačati 1 dinar pristojbin, ki se mora poslati direkcijski v gotovini z izkazom vred.

—Š Uradniki in vojaška služba. Ministrski svet je sklenil, da morajo uradniki v zadevi razvrstitve v posamezne skupine in kategorije poleg kvalifikacijskih dokumentov priložiti tudi potrdilo o dovršeni vojaški službi. Tako potrdilo mora izdati vojaška oblast. Po županstvih izdana tozadevna potrdila niso veljavna.

## Nasa kulturna organizacija.

### Ferijalni Savez učitelstva.

—f Za »Ferijalni sklad« je zbral učiteljski zbor v Crnomlju znesek 40 Din s pripombo: »Z malenkostno vsoto smo pokazali, da pomijemo, važnost »Fer. Saveza« za učitelstvo, dali smo temelj »Fer. skladu« z upanjem, da se tudi drugi tovariši(ice) spominjajo »Fer. sklada«, čeprav z majhnim zneskom! — Tov. ferijalna zahvala vsem, ki so darovali! — Vsa ferijalna šolska vodstva prosim, da slede temu zgledu! Da odpadejo poštni stroški, naj nabrani znesek pri zborovanju izroče funkcijonarju učit. P. F. S., kateri naj potem položnice pošlje na pokr. pov. F. S. v Ljubljano s pripombo »Za Fer. sklad!« (Položnice mora imeti itak vsaka P. F. S.), v obratnem slučaju naj jih naroči pri pokr. pov. v Ljubljani). Tudi okr. učit. društva se drznem prositi, da se po svojih

finančnih razmerah spominjajo »Ferijalnega sklada«!

—f Cilj »Fer. sklada«. Nobena organizacija ne more s prazno blagajno delovati, še manj pa uspevati. Res, da ima F. S. v naši državi precejšen razmah pri dijaštvu, a od U. O. F. S. v Beogradu ne smemo pričakovati nikake podpore, čeprav imamo pravico do iste, ker ima že itak dovolj stroškov s svojim aparatom. Fer. Savez je v naših vrstah šele v razvoju (samo v Sloveniji), v drugih naših pokrajinah pa je treba orati in zasejati seme »F. S.«, ki naj zavzame vsako leto večje dimenzije. Ferijalna misel mora imeti trden temelj pri čehoslovenskih učiteljih, kar se je že tolikokrat povdarjalo. Treba bo doslednega in vztrajnega dela, ako hočemo uresničiti načrte. Vršiti se mora izmenjava česko-slovenskega in jugoslovenskega učiteljstva vsake velike počitnice. Materijelno stanje se bo gotovo zboljšalo in upam, da nam bo vlada tudi dovolila kako podporo pri teh poučnih izletih. Mlajša naša generacija bo gotovo bolj navdušena za potovanja, ki niso brez žrtev, kakor starejša. Za uresničenje teh načrtov moramo imeti materijelne ugodnosti. Naše gmotno stanje nam ne dopušča, da bi človek poleg dela za korist nas vseh imel še ponavljajoče vedno večje stroške. Priskočiti nam mora na pomoč »Fer. sklad«, ki bo imel v ugodnih slučajih tudi dolžnost, finančno pomagati slabijim učit. P. F. S. v ferijalnih napravah. »Fer. sklad« je last vseh učit. P. F. S., nadzorstvo ima pa odbor za nadz. in osnov. P. F. S. za SHS, ki se voli vsako leto. Ferijalce(ke)! Ne pozabite ob ugodnih prilikah na »Ferijalni sklad«. Imena darovalcev bodo natisnjena v »Učit. Tov.«. — S fer. pozdravom Mrovlje.

## Knjizevnost in umetnost.

### Nove knjige in druge publikacije.

—kpl. Pavel Golia: Peterčkove poslednje sanje. Splošna knjižnica št. 11. Ljubljana 1923. Natisnila in založila Zvezna tiskarna in knjigarna v Ljubljani. Strani 90. Cena broš. 12 Din, vez. 17 Din.

—kpl. Higijena. Pouk, kako si ohranimo zdravje. Spisal dr. Alojzij Homan. Odobreno od oddelka za prosveto. Cena broš. knjigi 40 Din, vez. 45 Din. Zaloga šolskih knjig v Ljubljani.

—kpl. Platon: Sokratov zagovor. Preložil in uvod napisal Anton Sovre. Mohorjeva knjižnica 2. Založila družba sv. Mohorja, natisnila tiskarna Družbe sv. Mohorja v Prevaljah, 1923. Broširan izvod 18 Din, vezan 25 Din. Za stalne naročnike Mohorjeve knjižnice in Mladike cena 14 Din, oziroma 21 Din. Poština 1.20 Din.

—kpl. Zakon o taksah in pristojbinah. V Ljubljani 1923. Založila Tiskovna zadruga. Strani 177. Cena 40 Din, s poštino vred 41.50 Din.

—kpl. F. Venturini, naš tovariš, nastavljen na zasebni slovenski šoli v Trstu je izdal 6 mesečnih in moških zborov. V primorskih listih smo že čitali laskavo oceno tamošnjih glasbenikov. Zbore se dobi v Matični knjigarni po 10 Din. Priporočamo našim pevskim društvom!

—kpl. Ročni zemljevid slovenskega ozemlja, ki ga je priredil ravnatelj M. Pirc, risal pa S. Dimnik, je izšel sedaj v osmih barvah. Zemljevid je risan v merilu 1:600.000, tiskala, lito-

grafirala in založila ga je Mariborska tiskarna d. d. v Mariboru, Jurčičeva ul. 4. Cena 10 Din.

—kpl. M. Pirc, Zemljepis slovenskega ozemlja za učence in učenke 4. šol. Ista osnovnih šol je dobil odobritev oddelka za prosveto in vere. Izdala in založila ga je Mariborska tiskarna d. d. v Mariboru, cena 10 Din. Ta pomožna knjižica vsebuje 25 slik in podaja zemljepis slovenskega ozemlja tako, da pride približno ena stran učne tvarine na eno šolsko uro.

—kpl. Sreten M. Adžić: »Učiteljeve zabeleške«. Izdaje knjižarnice Gece Kona, Beograd, 1923, strana 157.

—kpl. Dr. Lj. Pivko: Proti Avstriji. Carsano. Prva knjiga: Seme. 7 slik. Naslovna risba prof. Jos. Zagarija. Založil klub dobrovoljcev v Mariboru.

—kpl. »Predor« roman Bernharda Kollermannna v prevodu g. prof. Fr. Kobala. Prevod tega zlasti glede tehnične ter minologije težavnega romana je dober uspel. Cena broširani knjigi Din 30, po pošti Din 1 več. Dobiiva se pri nas in v vseh knjigarnah. Tiskovna zadruga v Mariboru, Jurčičeva ulica, št. 4. (O knjigi še izpregovorimo).

## Ocene.

—k Proti Avstriji se glasi l. knjiga dr. Lj. Pivka, s katero je otvorena serija knjig — 13 po številu. Knjige bodo razkrile z vsjo zgodovinsko rigoroziteto na podlagi podrobnih zapisov, raznih arhivov, z načrti in slikami oni energični korak naše narodne revolucije (v Carzanu na Tirolskem l. 1917.), radi katerega so poskušali generalni štabi (seveda švabski) rezervirati pisatelju, našemu heroju, peklensko 7. mesto »največjega izdajstva vojne zgodovine sploh.« Prav nikomur ne bože žal, ako prečita prvič in tretjič silno zanimive resnice o »največjem izdajstvu nemškega gospodstva«. Tudi inozemstvo je kar po prvi knjigi dvignilo ušesa in dr. Pivko je že pri volil prevod v češčino, angleščino in francoščino. Knjige izdaja klub dobrovoljcev v Mariboru, Razlagova ulica 11.

—k V priročni knjigi je pravkar izšel Zakon o taksah. Tiskani je na dober papir in s širokim robom, tako da je poprava ev. povikov taks mogoča ob robu. Cena slovenski izdaji je namram hrvatski, ki velja 100 Din, razmeroma nizka. Knjiga bo krogom, ki imajo neprestano opraviti z uradi, prav dobro došla, zlasti ker ji je pridejan abecedni seznam.

—k Pirc - Dimnikov zemljevid slovenskega ozemlja je odlično delo, ki dela vso čast prireditelju, risalcu in litografu. Osmiro barv je kombiniranih tako, da jih vidi opazovalec 11. Zemljevid je izredno plastičen in obsega vse slovensko ozemlje v okviru in izven okvira naše države. Nadaljšna vršina Pirc-Dimnikovega zemljevida je ta, da vsebuje vse količkej važne kraje, reke, železnice, ceste, vrhove, prelaze, rudnike, kopališča in zdravilišča, gradove, razvaline itd., vse to pa v taki izbiri, da zemljevid ni preobložen, temveč ostane jako pregleden. Šmelo trdimo, da je to najlepši zemljevid, kar jih je doslej izšlo v domačih podjetjih. Z velikim pridom ga bodo uporabljali učenci osnovnih, meščanskih in srednjih šol, ker bo ustrezal zahtevam vsake šole. Dobro bo pa služil Pirc Dimnikov zemljevid tudi uradom in zasebnikom. Priporočamo ga kar najtopleje. Dobi se v vseh knjigarnah.

—k Sreten M. Adžić: »Učiteljeve zabeleške«. — Izdaje knjižarnice Gece Kona, Beograd, 1923, strana 157. Skoro je izšlo l. drugo izdanie jedne interesantne knjige, koja je prvi put stampana 1894. godine. Svi pedagoški i društveni listovi pohvalno su ocenili tada pomenutu knjigu, i sa zadovoljstvom su je preporučili svima učiteljima. »Učiteljeve zabeleške«, našeg odličnog pedagoga g. Adžića, profesora Više Pedagoške Škole, u Beogradu, nisu plod bujne fantazije, već su rezultat njegovog rada i dragocenog iskustva, za vreme učiteljskog službovanja. Pisac je ameo vesto da zapazi važne momente iz školskoga života, koje nam je izveo u obliku zanimljivih priča. Svi vaspitači omladine, vrlo dobro znaju koliko je teško umeti, u zgodnom trenutku, primeniti u praksi izvesna pedagoška teorijska načela. Pored dobre spreme, ljubavi prema plemenitom poslu, potrebno je još i mnogo veštine, da bi se harmonijskim vaspitanjem mogla obrazovati moralna volja. Pisac je ovaj knjiž izveo niz raznih primera iz svoga vaspitačkog iskustva. Te zabeleške najlepše pokazuju kako treba postupati u praktičnome radu prilikom primenjanja pojedinih didaktičkih i metodskih principa. Zbog toga knjiga može korisno poslužiti, naročito mladim učiteljima, kao putokaz u delikatnom radu. Knji-

ga je podeljena u pet odeljaka: 1. Moralnost; 2. Oplodjenje; 3. Red; 4. Nastava; i 5. Razno. U nji-ma pisac iznosične razne događaje iz školskog života, u isto vreme iznosi i svoje pedagoške napomene. Vrlo je važan onaj odeljak koji govori o moralnome vaspitanju. Iz njega se vidi da je pisac ameo vesto da koristi izvesne događaje i da tako konkretno utiče na budjenje i formiranje moralne svesti u učenika. Kao i Žil Pajo, tako je i g. Adžić shvatio, da je moralnom vaspitanju cilj da kod vaspitanika stvori jasne pojmove o ljudskom dostojanstvu. U vaspitanju nije dovoljno iznositi samo moralne pouke, već njih treba i delom, primerom potvrditi. Na taj način može se u dece rasviti zdrava moralna svest. Ovu lepu, pedagošku knjigu, toplo preporučujemo svima jugoslovenskim učiteljima i roditeljima. Ona će im biti korisna u vaspitanju današnje omladine.

—k Pavel Golia: Peterčkove poslednje sanje. Pravljičen čar preveva vso povest in nikjer ne motijo dnevne brige in nadloge zaključene enotnosti. Z bolnim Peterčkom sočustvuje otrok, pa naj povest bere ali gleda na odru, njegovih razkošnih sanj se veseli in ko se vrne zopet trda vsakdanjost, si skoro želi s Peterčkom v boljši svet. Delo vpliva na odru — to se je pokazalo lani v Ljubljani, vpliva pa tudi v knjigi. Zato bo tudi v knjižni obliki našlo mnogo prijateljev. Obenem bo zdaj omogočeno tudi izvenljubljskim odrom uprizorjanje te lepe božične povesti. Našim srcem in našim ušesom bo gotovo povsod bolj prijala Golieva domača beseda, nego tuje stvari. Jezik je lep in gladek, verzi prijetni in tekoči, čisti v skladu s pravilčno lahkotnostjo, ki vkljub trpkosti v začetku in v koncu preveva vse te lepe sanje. Knjigo toplo priporočamo.

—k Dr. Homan: Somatologija in higijena. Ta knjiga je že davno pošla in se nova izdaja zlasti v sokolskih krogih, ki so jo radi uporabljali, že davno pogreša. Izšla je ravnokar nova izdaja, za enkrat samo II. del Higijena. Naše vs prežgoda-udaj umrli zaslužni narodnjak dr. Homan je Higijeno ne samo spretno prikojil kot učno knjigo za učiteljska, katerim je v prvi vrsti namenjena, ampak tako, da bo služila tudi vsem šolskim vodstvom, zlasti pa Sokolom in gasilec. Za te je osebitega pomena poglavje »Prva pomoč«, za one pa poglavje »Šolska higijena«, ki sta obe dve precej obširno obdelani. Splošno zanimanje zaslužio pa poglavja o splošni, osebni, specialni in obrtni higijeni, ki so prav spretno in pregledno obdelana. Tisk in papir dela tiskarni vso čast. Slike, zlasti trobarvene, ki predstavljajo v mikroskopičnem povečanju provzročitelje infekcijskih bolezni, so naravnost krasne.

—k Platon: Sokratov zagovor. Čimbolj sem se namreč potapljaj v delo, (v študij Sokratovega zagovora), tem jasneje sem spoznaval, kako potrebno je, da se omogoči njegovo čitanje širši javnosti; zakaj apologija je kakor ustvarjena, da bodi onim velika tolažnica, drugim budna vest v teh strašnih časih. Tako piše Sovre uvodu. Prevajalec se je zavedal dvojne naloge: širši javnosti pomagati, da doume Sokrata in njegovo dobo; zato je napisal krasen uvod o grški prosvetni dobi, o sofistih, poglavitne je očral s kratkim življenjepisom, nato je prešel na Sokrata, njegovo delovanje, njegov značaj, njegov vpliv in njegovo smrt. Človek strmi, ko v tej naši dobi here, večinoma le razsvetljavane, meglene, zavite in zakrite proizvode, kaj in kako so pisali in govorili veleumi tedaj; jedrovitost, jas-

je dolžnost vsakega učitelja, delovati na to, da si nabavi vsaka šola ti slike, ki stanejo le po 30 Din. Slike bosta gotovo ugodno vplivali na mladino; zavedala se bo, koliko krasot je v naših domačih izdelkih, ljubezen do teh pa bo postajala vedno večja in pristranejša. Ko bomo vzgojili našo mladino v tem smislu, bo rastel v nji ponos na domačo umetnost in zginito bo poželenje po tujem, vsiljenem, čisto prav slabem blagu. Učiteljstvo pa naj priporoča nakup teh slik tudi zasebnikom, da si z njima okrasijo svoje hodnike, veže, balkone in dr.

## † Nadučitelj Josip Čeh.

Dne 1. decembra t. l. je umrl v Brezju pri Mariboru po dolgem bolehanju nadučitelj Josip Čeh. Ker je bil vester in delaven učitelj, zvest član naše organizacije in — kakor bomo videli — vedno zaveden Slovenec, bodi mu s temi vrsticami postavljen v »Učit. Tovarišu« skromen spomenik.

Rodil se je tov. Čeh leta 1866. pri Sv. Urbanu pri Ptuj. Maturiral je 1889. leta v Mariboru. V jeseni omenjenega leta je nastopil svojo prvo službo pri Sv. Andražu v Slov. goricah, kjer mu je bil nadučitelj znani, a žal že davno umrli narodnjak Ivan Strelec. Pri niem se je navzel Čeh narodnega duha in ostal vse življe-

nje trden Slovenec. Tukaj se je tudi prvič oženil, in sicer že leta 1891. Služboval je pri Sv. Andražu 8 let. — Leta 1897. je dobil nadučiteljsko službo na dvorazrednici pri Sv. Jerneju v Konjskem okraju. Tam je našel staro, prenapolnjeno šolo ter tesno in vlažno stanovanje. Naravno je torej, da je Čeh takoj mislil na razširjenje šole. A ena želja se mu pri tem ni izpolnila. Stanovanje je ostalo v stari šoli; povečano je bilo sicer precej, a higijenskim zahtevam ni odgovarjalo nič bolj kakor prej. Čeh je bil prisiljen i nadalje stanovati v nizkih in vlažnih prostorih, in ne trdim preveč, ako rečem, da si je nakopal tukaj kal bolezni, naduhe, ki ga je spravila v prerani grob. — Leta 1905. mu je umrla prva žena, zapuščajoč mu 5 nepreskrbljenih otrok. Leto dni za tem se je poročil v drugič. Tudi v tem zakonu je bil oblagodarjen s 5 otroci, tako da je ob začetku vojske štela družina 12 glav. Kako s krušnimi in drugimi kartami preživiti tako obilno rodbino, ve pač samo tisti, ki si je to sam skušil. Čehova družina je dobesedno stradala.

A ena nesreča pride baje malokdaj sama! Ker so mlajši učitelji morali pod orožje, dosegle so Čehove tovarišice kmalu udobnejša mesta na večrazrednicah, a ubogi Čeh je ostal na hribovski trirazrednici sam. Nič manj kakor 2 leti je opravljal vse tri razrede sam, seveda

poleg običajnih popisovanih setev, cenitev žetev in zalog, delitev kart itd. Da je poleg vsega tega še našel čas za vodstvo bralnega društva, je razumljivo samo tistemu, ki je našega Čeha poznal kot mirnega, a vztrajnega in neutrudljivega delavca. Tudi z roditeljskimi sestanki je poskusil; a z njimi ni imel sreče, dasi je sam bil dober govornik. V tem oziru se je izkazal v sosednem Čadramu, kjer je nekdo predaval o temi: »Kriva vzgoja otrok je slabih časov mati, dobra odgoja brani uboštvo pod streho«. Prisotne starše je naravnost očaral. Še leta pozneje so me kmetje vpraševali, zakaj ne pride »oni gospod od Sv. Jerneja« nič več v Čadram k roditeljskim sestankom. Čeh je govoril, kakor da bi rožce sadil. — Ko se je proti koncu vojnega časa učiteljstvo nekoč posvetovalo v Konjicah o zboljšanju aprovizacije in je k temu posvetovanju povabilo tudi okrajnega glavarja, ki je imel aprovizacijo okraja v rokah, smo naprtli poročilo o tej stvari pokojnemu Čehu, ker smo vedeli, da jo bo dobro rešil. Ko je končal, se je zglasil k debati okrajni glavar in rekel (seveda nemški): »Vem in vidim, da Vam gre slabo, a tako slabo pa vendar ne, kakor zna to gospod nadučitelj Čeh naslikati.« — Medtem so Čehu dorasli otroci že zdavna za študij; zato je često prošil za službe v bližini mest s srednjimi šolami, da bi deco laže

izšolal. A vse zaman! Pod avstrijskim režimom ni prišel na zeleno vejo, ker je bil značajan Slovenec. Šele po prevratu se mu je posrečilo priti v bližino Maribora, v tiho Brezje; a prišel je semkaj — žal — že docela izmozgan, moči so mu že vidno pešale. Zato na tem službenem mestu ni mogel več razviti in uveljaviti svoje osebnosti, kar ga je zelo žalostilo. Pravil mi je parkrat, da vidi, kako potrebno bi bilo v Brezju bralno ali pevsko društvo, ali šolski oder, a da pri najboljši volji ne more več. Tolažil sem ga, da je storil, dokler je mogel, vedno več nego svojo dolžnost. In res! O tov. Čehu lahko s mirno vestjo rečem, da se je ravnal po Gregorčičevih besedah: Dolžan ni samo kar velevala mu stan. — kar more, to moč je storiti dolžan!

V drugi polovici meseca novembra je bil tov. Čeh priklenjen na bolniško posteljo. 1. decembra mu je prestrigla nit življenja bolezen, ki si jo je že zdavna nakopal pri trudapolnem učiteljskem delu. Dne 3. decembra je bil pokopan v Brezju ob lepi udeležbi učiteljstva, šolske mladine in prebivalstva. Ob odprtem grobu mu je govoril ganljivo v slovo gospod okrajni šolski nadzornik Lichtenwallner, učiteljski zbor pa mu je zapel žalostinko »Blagor mu«. Vrlemu tovarišu blag spomin! Bodi mu lahka zemlja slovenska, ki ji je bil vedno zvesti sin! Brumen.